

**Delfiinejä ja delfinaariota koskevat
diskurssit ja representaatiot
Tampereen kaupunginvaltuuston kokouksessa 15.9.2014**

Kandidaatintutkielma

Anni Nousiainen

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylä

Toukokuu 2015

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Anni Nousiainen	
Työn nimi – Title Delfiinejä ja delfinaariota koskevat diskurssit ja representaatiot Tampereen kaupunginvaltuuston kokouksessa 15.9.2014	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Kandidaatintutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2015	Sivumäärä – Number of pages 26
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä tutkielmassa selvitetään diskurssintutkimusta ja retorista diskurssianalyysia hyödyntäen, miten delfiinejä ja delfinaariota representoidaan, sekä millaisia näitä koskevia diskursseja Tampereen kaupunginvaltuuston 15.9.2014 käydyistä kokouksista voi löytää. Kokouksessa käsiteltiin aloitetta, jossa ehdotettiin selvitystä Särkänniemen delfinaarion tulevaisuudesta ja hallitusta alasajosta. Särkänniemen delfinaario on aiheena ajankohtainen, siitä on uutisoitu ja keskusteltu viime aikoina paljon. Eläimiä koskeva tutkimustieto lisääntyy jatkuvasti ja eläinten oikeudet tulevat yhä tärkeämmiksi.</p> <p>Diskurssintutkimuksessa ajatus on, että kielelliset merkitykset ovat kontekstisidonnaisia ja syntyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa: kielenkäyttäjällä on lähes rajaton määrä mahdollisuuksia valita, miten ja millaista kieltä hän missäkin tilanteessa käyttää. Representaation käsitteen avulla voidaan tarkastella sitä, millä tavoin todellisuutta kuvataan (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 12–17, 55–57). Retorisessa diskurssianalyysissa tarkastelun kohteena ovat kielelliset prosessit siitä näkökulmasta, miten todellisuuden versiot pyritään saamaan kannatettaviksi, vakuuttaviksi ja kuinka keskustelukumppanit tai kuulijat saadaan sitoutettua niihin (Jokinen 1999a: 127, ks. myös Potter 1996).</p> <p>Erittelen kirjoitettuun muotoon litteroimastani valtuustokokouksen videotallenteesta erilaisia delfiinejä ja delfinaariota koskevia representaatioita ja diskursseja niissä käytettyjen sanavalintojen ja retoristen keinojen (konsensus, tosiasiapuhe, kategorisointi, kvantifiointi, metaforat ja ääri-ilmaisut) avulla.</p> <p>Delfiinejä koskevissa representaatioissa toistuu näkemys, että delfiini on älykäs ja itsestään tietoinen eläin. Särkänniemen delfiinit nähdään inhimillistettyinä yksilöinä, <i>meidän delfiineinä</i>. Aloitteen vastustajat kokevat, että delfiini on onnellinen ja viihtyy delfinaariossa. Kannattajat taas ajattelevat delfiinin olevan jonkinlainen vanki, jolla ei ole itsemääräämisoikeutta. Delfinaario nähdään joko delfiinien <i>kotina</i> tai <i>vankilana</i>. Lisäksi delfinaario on hyvin hoidettu <i>laitos</i> ja talouden kannalta arvokas turistinähtävyys. Delfinaariota verrataan myös sirkukseen.</p> <p>Delfiinejä koskevasta keskustelusta voi löytää kaksi päädiskurssia: aloitteen kannattajien eettinen <i>eläinsuojeludiskurssi</i> sekä aloitteen vastustajien <i>talousdiskurssi</i>. Päädiskurssien tueksi voi löytää aladiskursseja, joita ovat kannattajien <i>eläinsuojeludiskurssia</i> tukeva <i>aika-ajatteludiskurssi</i> sekä talousdiskurssia tukevat tai siihen sisältyvät <i>vastustajien oma eläinsuojeludiskurssi</i>, <i>vähättelydiskurssi</i>, <i>motiivien kyseenalaistamisdiskurssi</i> ja <i>Särkänniemi asiantuntijana -diskurssi</i>.</p> <p>Löytyneissä diskursseissa käytetään monipuolisesti erilaisia retorisia keinoja. Diskurssit eivät kuitenkaan ole itsenäisiä tai toisistaan riippumattomia yksiköitä, vaan niihin integroituu elementtejä toisista diskursseista (Fairclough 1992: 97). Olisi kiinnostavaa tutkia valtuustokokousta lisää esimerkiksi eritellen sen retoriikkaa tai osallistujien argumentaatiota, puhetapoja ja identiteettejä tarkemmin.</p>	
Asiasanat – Keywords retorinen diskurssianalyysi, diskurssi, representaatio, retoriikka, delfiini	
Säilytyspaikka – Depository Kielten laitos, Jyväskylä	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUKSEN TEORIA	3
2.1 Diskurssintutkimuksen viitekehyksessä	3
2.2 Retorinen diskurssianalyysi	5
3 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS	7
3.1 Aineiston kuvaus	7
3.2 Tutkimuskysymykset ja analyysimenetelmät	8
4 ANALYYSI	11
4.1 Delfiinien ja delfinaarion representaatiot	11
4.2 Delfiinikeskustelun diskurssit	14
4.2.1 Aloitetta kannattavien eläinsuojeludiskurssi ja sitä tukeva aika-ajatteludiskurssi	15
4.2.2 Aloitetta vastustavien talousdiskurssi ja sen aladiskurssit	17
5 PÄÄTÄNTÖ	22
LÄHTEET	25

1 JOHDANTO

Delfiinit ovat aihe, joka herättää keskustelua. TV-ohjelmat ja erilaiset luontodokumentit sekä vuodesta toiseen suosittu vierailukohde Särkänniemen delfinaario ovat tuoneet näitä eksoottisia nisäkkäitä lähemmäs ihmistä ja antaneet niille lähes myyttisen leiman. Särkänniemen delfinaario ja Veera laumoinen ovat monelle tuttuja lapsuudesta saakka, ja osittain tästä syystä delfinaario herättää suuria, jopa nostalgisia tunteita. Delfinaario ja sen negatiivissävytteiset tapahtumat kuten poikaskuolemat ovat olleet viime aikoina uutisotsikoissa paljon, ja myös sen sulkemista on alettu pohtia vakavasti. Tämä pohdinta on löytänyt tiensä myös Tampereen kaupunginvaltuuston kokoussaliin, jossa delfinaarion lakkauttamista koskevaa aloitetta käsiteltiin 15.9.2014.

Tarkoitukseni on tutkia kandidaatintutkielmassani sitä, millaisia diskursseja ja representaatioita 15.9.2014 käydystä Tampereen kaupunginvaltuuston kokouksen delfiinikeskustelusta nousee esiin. Kokouksessa käsiteltiin aloitetta, jossa ehdotettiin selvitystä Särkänniemen delfinaarion tulevaisuudesta ja hallitusta alasajosta delfiinien luonnollisen poistuman myötä. Kokous päättyi äänin 45–16 päätökseen, että delfinaario saa jatkaa toimintaansa entiseen tapaan. Mielenkiintoni herätti valtuutettujen värikäs keskustelu aiheesta, sekä keskenään hyvin erilaiset käsitykset ja näkemykset Tampereen Särkänniemen delfiineistä ja niiden elinoloista. Aloin pohtia, mistä nämä erilaiset tiedot, käsitykset ja uskomukset kumpuavat, ja mikä on niiden suhde maailmaan ja todellisuuteen sekä keskustelijoiden sosiaalisiin identiteetteihin. Pohdin myös, voisiko näitä käsityksiä, ajatuksia ja kuvaustapoja jakaa joihinkin laajempiin ryhmiin tai diskursseihin. Tutkimuksessa tarkoitukseni on selvittää seuraavaa:

- Miten delfiinejä ja delfinaariota representoidaan?
- Millaisia diskursseja delfiinikeskustelusta voi löytää?

Tutkielmani aihe on erittäin ajankohtainen, sillä elämme murroksessa, jossa vanhoja näkemyksiä on ruvettu kritisoimaan, ja eläinsuojelu on yhä vahvempana ihmisten mielessä. Särkänniemen delfiinit ovat tällä hetkellä etenkin tamperelaisessa politiikassa eräänlainen kiistakapula, ja olenkin syntyjäni tamperelaisena seurannut Särkänniemen delfinaariota koskevaa ajatustenvaihtoa tiiviisti ja mielenkiinnolla. Särkänniemen delfinaarion ja delfiineiden tulevaisuudesta käydään tällä hetkellä tiukkaa keskustelua, ja koen, että tutkimuksestani voisi olla yhteiskunnallista hyötyä – se lisäisi tietoa eri näkökulmista ja mielikuvista koskien delfiineitä ja Särkänniemen delfinaariota. Lisäksi tutkimukseni avulla voidaan yleisesti lisätä ihmisten tietoisuutta siitä, miten kielellisillä valinnoilla voidaan luoda tekstiin ja puheeseen

merkityksiä, ja miten näillä merkityksillä luodaan kuvauksia maailmasta. Lisäksi pohtimisen arvoista on, miten poliittinen ja argumentoiva konteksti muuttaa ilmaisutapaa.

Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä ja teoriataustana käytän diskurssintutkimusta ja retorista diskurssianalyysia. Molempia on tehty paljon, niin suomen kielen kuin monen muunkin alan piirissä. Diskursseja on tutkittu paljon erityisesti sukupuoleen (mm. Luukka 2003), koulumaailmaan (mm. Käkelä 2013) ja ihmisryhmiin (mm. Mattanen 2013) liittyvistä aiheista. Retorista diskurssintutkimusta on tehty paljon esimerkiksi lehti- ja verkkokirjoitusten argumentoinnin keinoista (mm. Huhtamäki 2014). Retorista diskurssianalyysia on käytetty paljon myös politiikan kenttää tutkiessa, kuten esimerkiksi Salla Tolppila Pro gradu -tutkielmassaan (2007). Hän analysoi lastensuojelulain kokonaisuudistuksen eduskuntakäsittelyä diskurssianalyysin avulla ja kiinnitti analyysissaan huomionsa ensisijaisesti retoriikkaan ja valtaan. Katriina Nieminen tarkasteli Pro gradu -tutkielmassaan (2010) kaupunginvaltuutettujen argumentointia ja retorisia strategioita, joskaan ei diskurssintutkimuksen vaan retoriikan näkökulmasta. Diskursiivista tutkimusta systeemis-funktionaalisen kieliteorian ideationaalista metafunktiota metodina hyödyntäen on tehnyt mm. Sini Lemmetty (Pro gradu 2012), joka tutki yliopistouudistuksen diskursiivista rakentumista Jyväskylän yliopistoyhteisössä. Lisäksi Jyväskylän Yliopistossa on valmisteilla pro gradu -tutkielma (Penttilä, tulossa), jossa tarkastellaan Aamulehden uutisoinnissa näkyvää suhtautumista Särkänniemeeseen suhtautumisen teorian avulla.

Vaikka tutkimusta on tehty monilla eri aloilla paljon, kielitieteiden puolella diskursseja tai representaatioita ei ole kuitenkaan tutkittu retorisisessa viitekehyksessä varsinkaan eläimiin, politiikkaan ja/tai eläinsuojeluun liittyen. Tässä kohtaa onkin jonkinlainen tutkimusaukko, jota aion tällä tutkielmalla osaltani täyttää.

Tutkielmani rakenne on seuraavanlainen. Ensin käsittelen teoriaa tutkimuksen takana: diskurssintutkimusta teoreettisena viitekehyksenä ja retorista diskurssianalyysia teoriataustana. Tämän jälkeen esittelen tutkimuksen lähtökohdat ja toteutustavat eli aineiston ja metodit, jonka jälkeen alkaa varsinainen analyysiosa ja erittely löytämistäni representaatioista ja diskursseista. Lopuksi siirryn tutkielman päätäntöön, jossa kokoan tuloksia ja tutkimusta yhteen.

2 TUTKIMUKSEN TEORIA

2.1 Diskurssintutkimuksen viitekehyksessä

Tutkielmani laajempänä teoreettisena viitekehysenä käytän diskurssintutkimusta. Diskurssintutkimuksessa pääajatuksena on se, että kielenkäyttö on sosiaalista toimintaa, ja se rakentaa sosiaalista todellisuutta (Jokinen & Juhila & Suoninen 2000: 18). Kieli ei ole viestinnän läpinäkyvä työkalu tai ikkuna toisen ajatuksiin, vaan joukko resursseja ja ainesta, jota eri tavoin käyttämällä ja muokkaamalla saadaan erilaisia lopputuloksia (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 12). Jonathan Potter käyttää (1996: 97) samasta asiasta peilivertausta: maailmaa katsotaan ikään kuin peilin kautta – peilin lasinen pinta kuvaa kielenkäyttöä, joka suodattaa ja näyttää maailman tietynlaisena versiona todellisuudesta. Potter nimittää näitä todellisuuden versioita konstruktioiksi, sillä kielenkäyttö ei heijasta todellisuutta täydellisesti. Hän painottaa, ettei todellisuus ole kaikkitietävän Jumalan tai luonnonvoiman luomaa, vaan muodostuu ihmisten välisessä kanssakäymisessä ja erilaisissa konteksteissa. (Potter 1996: 97–98.)

Diskurssintutkimuksessa ydinaluetta on kielenkäytön ja tilanteen välinen suhde. Se, miten kieltä käytetään, vaikuttaa sekä puheena oleviin asioihin, tilanteeseen että puhujan ja kuuntelijan välisiin suhteisiin. Tämä pätee kuitenkin myös toisinpäin: vuorovaikutuskonteksti ja laajempi yhteiskunnallinen tilanne vaikuttavat siihen, miten ja millaista kieltä on mahdollista ja suotavaa käyttää. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 49.) Aineistoni on kaupunginvaltuuston poliittinen, argumentoiva keskustelu, ja tämä vaikuttaakin paljon kielenkäyttötilanteen sosiaalisiin normeihin ja reunaehtoihin: miten on suotavaa puhua, mikä ei ole hyväksyttyä kielenkäyttöä. Myös Norman Fairclough (1992: 47) painottaa, kuinka tilanteinen ja verbaalinen konteksti vaikuttavat siihen, mitä ja miten puhutaan tai kirjoitetaan: kielelliset resurssit ja valinnat risteytyvät siis aina laajemman vuorovaikutuksellisen ja yhteiskunnallisen tilanteen ja kontekstin kanssa.

Diskurssintutkimuksessa ajatellaan, että kielenkäytöllä on aina seurauksia. Diskurssintutkimus nojautuu siis pitkälti funktionaaliseen kielikäsitykseen ja tutkii suhdetta kielenkäytön ja kontekstin välillä usein kielen keskeisten funktioiden näkökulmasta: 1) Miten maailmaa ja sen tapahtumia ja toimijoita kuvataan ja 2) millaisia suhteita ja identiteettejä heille rakentuu sekä 3) miten toiminta järjestyy kielellisesti. (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 52, myös Fairclough 1992: 64.) Tällainen funktionaalinen jako perustuu suurelta osin M.A.K. Hallidayn systeemis-funktionaaliseen kieliteoriaan: Hallidayn mukaan (1970: 142–145) kielen muotoa

säätävät kolme merkitystasoa eli metafunktiota: ideationaalinen, interpersoonainen ja tekstuaalinen. Hallidaylaisessa kielikäsitteilyssä oleellista on näkemys, että kieli tarjoaa meille erilaisia valinnan mahdollisuuksia eli kielelliset resurssit, joiden avulla merkityksiä voidaan luoda erilaisissa tilanteissa kieliopin rajoissa. Tämä on pääajatus myös diskurssintutkimuksessa.

Diskurssintutkimuksessa on syytä erottaa kaksi merkitystä, (1) diskurssi sosiaalisena kielenkäyttönä ja vuorovaikutuksena sekä (2) diskurssi todellisuuden sosiaalisena konstruktiona (Fairclough 1997: 31, Potter 1996: 107) eli diskurssi ”tapana merkityksellistää kokemusta tietystä näkökulmasta” (Heikkinen 2012: 97). Norman Faircloughin mukaan (1997: 31, 64) termi liittyy jälkimmäisessä mielessä kielen ideationaaliseen metafunktiioon, joka tuottaa representaatioita maailmasta. Pietikäinen ja Mäntynen puhuvat (2009: 51) diskurssin kaksoiskierteestä: siinä missä diskurssi kuvaa laajempaa teoreettista lähtökohtaa kielestä sosiaalisena toimintana, diskurssit määräisenä puolestaan ovat analyttisiä käsitteitä, joiden avulla voidaan tarkastella merkitysten rakentumista. Diskurssit eivät vain reflektoi tai representoi sosiaalisia kokonaisuuksia, vaan ne myös muodostavat, ryhmittävät ja nimittävät niitä (Fairclough 1992: 3). Faircloughin mukaan (1992: 64–65) diskurssin syntyminen toisaalta edellyttää sosiaalista järjestelmää, mutta toisaalta ne ovat myös seurausta siitä: diskurssin ja sosiaalisen järjestelmän välillä on dialektinen suhde, joka toimii molempiin suuntiin.

Diskurssit eivät ole samanarvoisia tai samaan aikaan äänessä, vaan ne järjestäytyvät sosiaalisin ja yhteiskunnallisin perustein ja muodostavat tietynlaisen diskurssijärjestyksen aina kielenkäyttökontekstin perusteella (Fairclough 1992: 43, 68). Tähän liittyvät myös diskurssien väliset ja sisäiset valtasuhteet, joita tuotetaan sosiaalisissa käytännöissä: miten ja miksi jotkut tiedot saavat totuuden aseman tiettyssä kontekstissa (Fairclough 1992: 36, 56). Diskurssien sisäisiä valtasuhteita tutkiessa huomio kiinnittyy esimerkiksi siihen, mitä diskurssissa sanotaan tai millaiset ovat niissä olevien toimijoiden väliset suhteet. Valtasuhteet eivät ole pysyviä, vaan rakentuvat tilanteittain. (Jokinen & Juhila & Suoninen 2000: 86–87.)

Representaatio on diskurssintutkimukselle ja omalle tutkielmalleni keskeinen käsite. Diskursseilla on representationaalinen kuvausvoima, eli kyky kuvata ja esittää maailman tapahtumat ja ihmiset ”totena” (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 53). Faircloughin mukaan (1992: 64) representaatio syntyy kielen ideationaalisessa metafunktiossa – kieli kuvaa maailmaa ja sen tapahtumia, suhteita ja kokonaisuuksia eli luo representaatioita. Pietikäinen ja Mäntynen (2009: 55–57) selittävät asian niin, että diskursseilla on kyky järjestää merkityksiä tietyllä, usein hyvin vakiintuneella tavalla. Samalla kun diskurssien avulla organisoidaan näitä merkityksiä, syntyy tietty kuva eli representaatio puheena olevasta asiasta. Tällaista represen-

taatiota voidaan hyödyntää esimerkiksi poliittisessa kielenkäytössä, mitä tutkielmani aineisto edustaakin: tietty asia saadaan näyttämään kiistämättömältä totuudelta. Representaation eli ”uudelleen esittämisen” avulla voidaan siis tarkastella sitä, millä tavoin jotakin tiettyä asiaa kuvataan ja millä tavoin todellisuuden eri versiot eli konstruktiot saadaan näyttämään totuuk-silta (Potter 1996: 98).

2.2 Retorinen diskurssianalyysi

Arja Jokinen esittelee artikkelissaan (1999a) retorisen analyysin osana diskurssintutkimusta, innoittajanaan muiden muassa Jonathan Potter (Jokinen 1999a: 157). Koska tutkielmani aineisto sijoittuu poliittiseen argumentaatiokontekstiin, näen perustelluksi ottaa teoriataustakse-ni retorisen diskurssianalyysin. Argumentaatiokonteksti voidaan nähdä eräänlaisena strategi-sena kontekstina, jossa esitetään väitteitä, oikeutetaan, taivutellaan, kritisoidaan, tuodaan esiin asioita ja niin edelleen. Retorisessa analyysissä tarkastelun kohteena ovat kielelliset prosessit siitä näkökulmasta, miten todellisuuden versiot pyritään saamaan kannatettaviksi, vakuutta-viksi ja kuinka keskustelukumppanit tai kuulijat saadaan sitoutettua niihin. Kuten kaiken dis-kurssianalyysin, myös retorisen analyysin lähtökohtana on todellisuuden tulkinnallisen luon-teen korostus. (Jokinen 1999a: 127, ks. myös Potter 1996.) Potterin mukaan (1996: 103) ar-gumentointia ei tutkita vain eritellen sisäisiä rakenteita, retorisia keinoja tai merkityssisältöjä puheesta tai tekstistä, vaan olennaista on myös se, mitä kyseisillä argumenteilla kyseisessä tuottamistilanteessa tehdään. Myös Jokinen sanoo (1999a: 128), että kun esitetyjä argumen-teja tarkastellaan, on aina otettava kantaa siihen, mihin keskusteluun ne ovat puheenvuoroja ja mitä niillä tehdään kyseisessä kontekstissa.

Argumentaatiossa puhe ei ole vain puhetta jostakin, vaan se pyrkii aina sitouttamaan ja vakuuttamaan tietyn yleisön esitettyyn argumenttiin (Jokinen 1999a: 129). Potterin mukaan (1996: 113) diskurssianalyysissä vakuuttavaa retoriikkaa tarkastellaan usein faktan konstru-ointina, joka on pyrkimystä saada kuvaukset ja väitteet näyttämään kiistämättömiltä tosiasioil-ta. Faktan konstruoinnin strategioita on monenlaisia eikä niiden analysoimisessa ole tarkoi-tus ratkaista, mikä versio on totuudellisin, vaan mitä resursseja ”tosiasioiden” kuvausten ra-kentamisessa käytetään (Potter 1996: 112). Esimerkiksi tutkielmani aineistossa valtuutetut tekevät sellaisia retorisia ja kielellisiä valintoja muun muassa sanavalinnoissaan, että esitetyt väitteet ja kuvaukset delfiineistä tai delfinaariosta olisivat mahdollisimman vakuuttavia. Joki-nen (1999a: 130) havainnollistaa tilannetta niin, että ihmiset keskinäisessä kanssakäymises-

sään kategorisoivat todellisuutta erilaisiin ”paketteihin” eli versioihin, joita yritetään sitten ”kaupitella” toisille erilaisilla retorisisilla keinoilla. Myös Potter (1996: 98) puhuu tästä: kuvaukset asioista määritellään ja kategorisoidaan tietynlaiseksi joksikin, jolla on tietyt ominaisuudet ja toiminnot. Nämä kategorisoidut versiot voi ymmärtää myös representaatioina todellisuudesta.

Retoriikka voi olla joko hyökkäävää tai puolustavaa - hyökkäävä retoriikka pyrkii vahingoittamaan vasta-argumenttia kun taas puolustavassa retoriikassa omaa positiota pyritään vahvistamaan niin, ettei sitä pääse vahingoittamaan (Potter 1996: 107). Näistä kahdesta puolustava retoriikka, eli oman argumentaation vahvistaminen on Jokisen mukaan (1999a: 131) retorisen argumentaation kivijalka eli se, johon argumentaatio perustetaan. Puolustavan ja hyökkäävän retoriikan keinot ovat melko pitkälti samanlaisia, niitä vain käytetään eri funktioiden toteuttamiseen, joskus myös rinnatusten toisiaan täydentämässä. (Jokinen 1999a: 131–132, 156.)

Argumentin vakuuttavuutta voi lisätä joko keinoilla, jotka keskittyvät väitteen esittäjään tai itse esitettyyn argumenttiin. Argumentin esittäjä voi lisätä vakuuttavuuttaan etäännyttämällä omat intressit varsinaisesta väitteestä, oikeuttamalla väitettä puhujakategorioilla, säätelemällä liittoutumisastetta suhteessa esittämäänsä väitteeseen sekä konsensuksella väitettä vahvistamalla. Itse esitettävään argumenttiin liittyviä retorisia keinoja on tosiasiapuhe eli asian esittäminen tulkinnoista riippumattomana tosiasiana, kategorisointi, yksityiskohdilla tai narratiiveilla vakuuttaminen, kvantifiointi eli määrällistäminen sekä metaforien ja ääri-ilmaisujen käyttäminen. (Jokinen 1999a: 132–156.) Hyökkäävään retoriikkaan kuuluu näiden lisäksi joko puhujaan tai esitettävään argumenttiin kohdistuva ironian käyttö (Potter 1996: 112). Metodeihini kuuluvat retoriset keinot esittelen tarkemmin tutkimuskysymykset ja analyysimenetelmät -luvussa.

Retoriikka tai argumentaatioanalyysi itsessään ei kuitenkaan ole varsinainen osa tutkielmani teoriaa, vaan Jokisen (1999a) erittelemät retoriset keinot ovat analyysiani ohjaava metodinen viitekehys, jonka yleisimmät ilmiöt ja niille tarjolla olevat käsitteet on otettava huomioon poliittista aineistoani diskurssianalyysin valossa analysoidessa. Retoristen keinojen analysointi diskurssintutkimuksessa auttaa lisäksi ymmärtämään, miten faktoja konstruoidaan ja miten erilaisia kategorisointeja rakennetaan, sekä miten joitakin asioita oikeutetaan kun taas toiset näytetään epäsuotuisassa tai epänormaalissa valossa (Jokinen 1999a: 156).

3 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT JA TOTEUTUS

3.1 Aineiston kuvaus

Aineistona käytän Tampereen kaupungin kotisivujen videoarkistosta löytyvää tallennetta 15.9.2014 käydyistä kaupunginvaltuuston kokouksesta. Videotallenteen kokonaispituus on 3 tuntia 49 minuuttia, josta delfinaariota käsittelevä osuus alkaa suunnilleen kohdasta 1 tuntia 25 minuuttia ja päättyy kolmen tunnin kohdalla. Delfinaariota käsittelevä osuus kestää siis noin 1.5 tuntia. Siitä olen litteroinut kirjoitetun tekstin muotoon tutkielmalleni olennaisen osan, eli itse valtuutettujen puheenvuorot ja kommentit, enkä esimerkiksi puheenjohtajan välikommentteja, puheenvuoronsiirtoja tai äänestystä kokouksen lopussa.

Aineistossa käsitellään valtuustoaloitetta (Suoniemi ym.) Särkänniemen delfiinien kasvatuksen lopettamiseksi, delfinaarion sulkemisen selvittämiseksi ja delfinaarion rakennuksen ideoimiseksi uuteen käyttöön. Keskustelu delfinaariosta on hyvin polveileva, ja siinä sivutaan aihetta paljon sen vierestäkin. Tästä syystä rajaan analyysini keskittymään vain niihin puheenvuoroihin, jotka käsittelevät itse delfiinejä ja delfinaariota. En ota huomioon valtuutettujen keskinäisiä mielipide-eroja ja keskustelua liittyen esimerkiksi itse aloitteeseen, aloitevastaukseen, kokouskäytäntöihin tai puolueyhtiöihin yleensä.

Keskustelu delfinaarion sulkemisesta sisältää luonnollisesti paljon erilaisia mielipiteitä ja näkemyksiä delfiineistä ja delfinaarion toiminnasta. Osa keskustelijoista seisoo vakaasti aloitteen takana, jonka mukaan delfinaario pitäisi sulkea delfiinien luonnollisen poistuman myötä, ja perustelee väitteensä muun muassa eläinsuojelullisiin ja uuteen tutkimustietoon liittyviin syihin vedoten. Valtuutettujen joukosta löytyy paljon myös niitä, jotka vastustavat asiaa vedoten muun muassa Tampereen kaupungin talouteen ja delfiinien erinomaiseen hoitoon. Lisäksi monet olivat ymmärtäneet aloitteen niin, että delfiinit pitäisi vapauttaa luontoon, vaikka tästä ei missään vaiheessa ole ollut kyse. Keskustelussa sivutaan myös esimerkiksi merien tilaa yleisesti, delfiinien pyydystämistä ja riistokalastusta yleensä, pakkoruotsia ja orjuutta – vain muutamia teemoja mainitakseni. Tästä syystä keskustelu onkin diskursiivisesti ja argumentatiivisesti hyvin mielenkiintoinen analysoitava.

Valtuutetuille olen luonut koodinimet ja hyvin karkeistetut kuvaukset anonymiteetin säilyttämiseksi (Taulukko 1). Koodinimet on valittu sen mukaan, kannattaako (K) vai vastustaa (V) valtuutettu aloitetta delfinaarion sulkemisesta. Mukana rajaamassani keskustelussa on myös tyhjää äänestäneitä (T).

Taulukko 1: Keskusteluun osallistuneiden valtuutettujen koodinimet ja kuvaukset.

K1	nainen, alle 40-vuotias	V1	mies, yli 40-vuotias
K2	nainen, alle 40-vuotias	V2	mies, yli 40-vuotias
K3	nainen, alle 40-vuotias	V3	nainen, yli 40-vuotias
K4	mies, yli 40-vuotias	V4	mies, yli 40-vuotias
K5	nainen, alle 40-vuotias	V5	mies, yli 40-vuotias
K6	nainen, yli 40-vuotias	V6	nainen, yli 40-vuotias
K7	nainen, yli 40-vuotias	V7	nainen, yli 40-vuotias
K8	mies, alle 40-vuotias	T1	nainen, yli 40-vuotias
K9	mies, alle 40-vuotias		
K10	mies, alle 40-vuotias		
K11	mies, alle 40-vuotias		
K12	nainen, yli 40-vuotias		
K13	nainen, yli 40-vuotias		

3.2 Tutkimuskysymykset ja analyysimenetelmät

Tutkimukseni tarkoituksena on selvittää seuraavaa:

- Miten delfiinejä ja delfinaariota representoidaan?
- Millaisia diskursseja delfiinikeskustelusta voi löytää?

Minua kiinnostaa aineistossani siis se, millaisia kuvauksia delfiinit ja delfinaario valtuutettujen keskustelussa saavat ja millaisia laajempia diskursseja keskustelusta voi löytää liittyen delfiineihin ja delfinaarioon. Näihin kysymyksiin pääsen käsiksi etsimällä, erittelemällä ja analysoimalla kokouksen puheenvuoroissa ilmeneviä leksikaalisia valintoja eli sanavalintoja, sillä juuri ne ovat keskeinen osa representaatioiden rakentumisesta (Fairclough 1997: 143). Tämä konkretisoituu esimerkiksi M.A.K. Hallidayn kielen ideationaalisessa eli representatiivisessa metafunktiassa. Susanna Shoren mukaan (2012: 146–147) sanavalinnoilla on iso osuus representationaalisen merkityksen rakentumisessa, sillä leksikaaliset sanat ja niiden väliset suhteet rakentavat maailmamme toimintoja, tapahtumia ja tiloja. Sanavalintoja ja niiden merkityksiä tarkastellessa siis nähdään, miten puhuja representoi kokemustaan ulkomaailman tapahtumista ja asioista (Shore 2012: 154), tutkielmani tapauksessa delfinaariosta ja delfiineistä. Erilaiset sanavalinnat synnyttävät erilaisia mielikuvia ja konnotaatioita, joiden avulla merkityksiä luodaan (Halliday & Matthiessen 2004: 29). Kun aineistosta tarkastellaan delfiinin ja delfinaarion yhteyteen liitettyjä sisältösanoja ja niiden merkityksiä, voidaan nähdä laajempia representaatioita ja sitä kautta diskursseja.

Toisena analyysimetodina käytän joitakin Arja Jokisen (1999a) erittelemiä retorisia keinoja. Näiden avulla voin uskoakseni löytää poliittisesta aineistostani laajempia delfinaariota ja delfiineitä koskevia diskursseja, sillä kuten jo aiemmin totesin, erilaisia retorisia keinoja käyttämällä rakennetaan erilaista sosiaalista todellisuutta ja ”faktoja” sekä representaatioita maailmasta (Jokinen 1999a: 132). Kandidaatintutkielman suppeuden vuoksi rajaan retorisista keinoista analyysimenetelmikseni vain ne, jotka ohjaavat minua luullakseni eniten representaatioiden ja diskurssien löytämiseen ja tukevat sanavalintojen tarkastelua. Nämä retoriset keinot esittelen lyhyesti seuraavassa taulukossa (2).

Taulukko 2: Analyysimenetelmänä käytetyt retoriset keinot (Jokinen 1999a: 138–152).

Retorinen keino	Kuvaus
Konsensuksen rakentaminen	Asia ei näyttäydy vain puhujan henkilökohtaisena mielipiteenä, kun hän onnistuu rakentamaan konsensusta eri osapuolten sanomisten välille esimerkiksi asiantuntijaan vetoamalla. Konsensuksen tuottaminen on vahvinta silloin, kun puhuja vetoaa sellaisiin kulttuurisiin näkemyksiin, joiden ajatellaan olevan suuren joukon jakamia itsestäänselvyksiä.
Tosiasiapuhe	Faktuaalistava argumentaatio, tosiasiapuhe, on tyypillistä erityisesti tieteilisessä ja poliittisessä diskurssissa, jossa ”faktat puhuvat puolestaan”. Tällöin toimijoiden, esimerkiksi tutkijoiden vastuu ikään kuin häivytetään, ja aineistosta tai muusta abstraktista asiasta tulee toimija, joka osoittaa tai johtaa tuloksiin. Tosiasiapuhetta on myös vaihtoehdottomuuspuhe, joka rakentaa vain yhdestä vaihtoehdosta järkevän.
Kategorisointi	Kun puhumme asioista, tapahtumista ja ihmisistä, luomme koko ajan huomaamattamme kategorioita. Erilaiset kategoriat palvelevat erilaisten funktioiden toteutumista, kuten esimerkiksi oikeuttamista tai kritisointia. Esimerkiksi sanavalinnat, lisämääreet ja kielikuvat ovat kaikki kategorisointia ja johdattelevat kuulijaa eri tavoin.
Kvantifiointi	Kvantifiointi on määrällistämistä joko numeerisesti tai sanallisesti kuvailen. Asioiden esittäminen numeerisessa muodossa luo mielikuvan yksiselitteisestä, ristiriidattomasta tiedosta. Määrällistämällä on suuri merkitys esimerkiksi poliittisessä argumentaatiossa, sillä siihen liittyvät ongelmat kuten tulkinnanvaraisuus jäävät helposti taka-alalle, kun huomio kohdistuu vain vakuuttavuutta tuoviin lukuihin ja prosentteihin.
Metaforat	Metaforassa jotakin asiaa on kuvattu sellaisilla käsitteillä, jotka eivät vastaa sen kirjaimellista määritelmää. Metaforilla on kyky mobilisoida lingvistisiä resursseja aktivoitakseen tietynlaisia merkityspotentiaaleja, eli se tekee jonkin asian ymmärrettäväksi liittämällä siihen merkityksiä jostakin jo tutusta asiasta. Metaforat voivat onnistuessaan luoda tehokkaasti, ilman monipolvista argumentaatiota halutun kaltaisia konnotaatioita.
Ääri-ilmaisut	Ääri-ilmaisujen avulla asiasta voi muodostaa vastaansanomattoman kuvan, kiistämättömän tosiasian. Ääri-ilmaisulla joko maksimoidaan tai minimoidaan kuvauksen kohteen joitakin piirteitä tai tuotetaan kuvaa jonkun toiminnan säännönmukaisuudesta, jolloin se on vakavammin otettavaa.

Puolustavan retoriikan lisäksi edellä listattuja keinoja käytetään aineistossa paljon myös hyökkävään retoriikkaan, eli vastapuolen argumenttia vahingoittamaan pyrkivään argumentointiin (Potter 1996: 107). Aineistossa valtuutetut nostavat usein esiin vastapuolen argumentteja, joista sitten etsitään heikkouksia tai käännetään päinvastaisiksi, omaa kantaa tukeviksi tai niitä vähätellään ironiaa käyttäen. Erittelen aineistosta myös joitakin tällaisia päättely- ja perusteluketjuja. Lisäksi aineistosta löytyy paljon myös muita kiinnostavia argumentaatioketjuja, joiden avulla erilaiset representaatiot ja diskurssit rakentuvat, ja analyysin kannalta myös näitä voi olla olennaista ottaa huomioon.

4 ANALYYSI

4.1 Delfiinien ja delfinaarion representaatiot

Tampereen kaupunginvaltuuston delfiineitä koskevasta keskustelusta nousee esiin selkeä kuva ja käsitys, vallitseva ja yhteisesti jaettu laajempi representaatio delfiineistä riippumatta siitä, kannattaako aloitetta vai vastustaako sitä. Delfiini nähdään kannasta riippumatta inhimillisenä ja arvokkaana olentona tai otuksena (esimerkit 1 ja 2). *Otus* sanavalintana viittaa mielestäni kuitenkin johonkin vähemmän arvokkaaseen kuin neutraali, jopa mystifioiva *olento*. Lisäksi kaikki äänessä olevat valtuutetut jakavat ainakin jollain tasolla yhteisen näkemyksen siitä, että delfiini on älykäs ja itsestään tietoinen eläin (esimerkki 2).

- 1) V1: Särkänniemessä näitä arvokkaita ja söpöjä otuksia hoidetaan kyvykkäiden hoitajien ja kahden lääkärin voimin erittäin hyvin.
- 2) K1: – – ne ovat aika erityislaatuisia olentoja. – – nää delfiinit on hyvin älykkäitä, älykkyystutkimuksissa ne sijoittuu yleensä kärkeen ihmisten ja muiden kädellisten kanssa.

Särkänniemen delfiineihin viitataan muutamasti, aloitteen vastustajien toimesta, *meidän delfiineinä* (esimerkit 3 ja 9). Meidän -genetiivin voi ymmärtää toisaalta jonakin, joka jollain tapaa kuuluu meille ja on meidän omaisuuttamme, toisaalta se luo tietynlaista tunnelatausta: kyse ei ole mistä tahansa delfiineistä vaan tietystä neljästä delfiiniyksilöstä, meidän delfiineistä, joiden kohtalosta nyt päätetään. Omistusmuodolla saadaan aikaan asiaan sitoutumista ja velvoitetta. Toisaalta eläimen omistusajatukseen otetaan myös vahvasti kantaa (esimerkki 4).

- 3) V7: – – meidän on myös lähdeittävä siitä että me tarjotaan näille meidän nykyisille eläimille maailman paras mahdollinen koti ja hoito – –
- 4) K5: – – delfiinit on delfinaariossa MEIDÄN viihdykkeenä. Ne on MEITÄ varten siellä. MEIDÄN markkinataloutta palvelemissa. Kuinka me voidaan sanoo, et me omistetaan villieläin?

Delfiini nähdään aineistossa ihmismäisenä, inhimillistettynä olentona. Valtuutetut käyttävät delfiineistä ja niistä puhuttaessa tunnepohjaisia, inhimillistäviä ilmauksia ja sanavalintoja, kuten delfiinaarioon liitetyt *koti* ja *vanhainkoti* (esimerkki 5). Delfiinien tunnetiloista puhuminen viittaa myös jollain tavalla inhimillistämiseen: *murjottaa nurkassa* ja *leikkiä* (esimerkki 6) viittaavat usein enemmänkin lapsen kuin eläimen toimintaan. Delfiinien psyykkistä hyvinvointia perustellaan sillä, että ne saavat halauksia ja suukkoja (esimerkki 7), mikä juontanee juurensa vertauksesta ihmismäisyyteen. Lisäksi delfiinien lisääntymiseen liitetään oikeus *äitiyteen* ja *isyteen* (esimerkki 8), mikä on vahvaa inhimillistämistä. Onkin huomioimisen

arvoista, että tätä inhimillistä tulkintakehystä käyttävät lähinnä aloitteen vastustajat, ne jotka haluavat säilyttää delfinaarion entisellään.

- 5) V7: Delfiinien koti ja meidän kaikkien tietojen mukaan paras mahdollinen vanhainkoti on Särkänniemessä – –
- 6) V6: Jos niitten ois paha olla niin nehän ei kyllä leikkisi siel yhtään, kun ne murjottas siel nurkassa – –
- 7) V2: – – delfiinit saavat halauksia ja suukkoja kouluttajilta. Heidän tarpeensa tulee täysin tyydytettyä.
- 8) V3: annetaanko näille meidän delfiineille – – lisääntymismahdollisuus, äitiys, isyys, niin sekini on aika kyseenalaista – –

Aloitteen vastustajat näkevät asian niin, että koska delfiini on fiksu ja tietoinen eläin, jolla on oma tahto, se ei leikkisi ja temppuilisi delfinaariossa, jos se ei pitäisi siitä (esimerkki 9). Aloitetta vastustavat käyttävät siis hyväkseen aloitteen tekijöiden käyttämää argumenttia delfiinien tietoisuudesta ja älykkyydestä, ja kääntävät sen pääläelleen perustellen sillä oman näkemyksensä eli sen, että delfinaario tulisi säilyttää entisellään (esimerkki 10). Tämä on hyökkäävää retoriikkaa. Onnellisuuden mittari ja peruste delfinaarion säilyttämiseen on myös, että delfiini elää delfinaariossa keskimäärin pitempään kuin luonnossa (esimerkki 11): tätä vahvistetaan ääri-ilmaisuilla *jopa* ja *vain*. Pitkää elinikää pidetään siis jonkinlaisena itseisarvona tai tienä delfiinien onneen. Lisäksi aloitteen vastustajat perustelevat delfiinien delfinaariossa oloa sillä, että delfiinit ovat sopeutuvaisia ja auttavat ihmistä vapaana ollessaankin (esimerkki 12), niiden luontainen tila siis on jollain tapaa olla ihmisten käsiteltävänä.

- 9) V2: mikäli delfiinit eivät tykkäisi esiintyä, niin ne lopettaisivat sen, jos se olisi vastoin heidän tahtonsa. Se on virikkeellistä toimintaa, josta ne pitävät.
- 10) V6: – – delfiinit on tietosia eläimiä. ja mun mielestä se nimenomaan viittaa siihen että ne delfiinit Särkänniemessä, ne on ihan oikeesti onnellisia eläimiä. Ei ne leikkisi siellä jos ne ei ois onnellisia ja tyytyväisiä, ja vetoon nimenomaan tähän kun sä (K1) sanoit että ne on tietosia.
- 11) V1: Delfiinit elävät tällaisissa oloissa jopa keskimäärin 25-vuotiaaksi, Näsikin 35-vuotiaaksi, kun luonnossa delfiinin keskimääräinen eliniänodote on vain 15 vuotta.
- 12) V2: Delfiini on älykäs eläin ja erittäin sopeutuvainen, niin kauan kun delfiinejä on ollut, ne ovat aina olleet ihmisten kanssa tekemisissä. Jo kauan ennen delfinaarioita ihminen on käyttänyt delfiinejä eri tarkoitukseen esimerkiksi etsimään kadonneita merestä. Vaikka delfiinit – – silloin tietysti päästetään vapaaksi niin ne palaavat aina takaisin.

Aloitteen kannattajat näkevät asian niin, että vaikka delfinaariota ja delfiinejä pidetään hyvin, ne ovat silti ihmisiä varten ja ihmisten hyödyksi siellä, vankina ja hyödykkeenä (esimerkit 4 ja 13). Eli vaikka aloitteen kannattajat eivät sinällään näe delfinaariota tai Särkänniemeä itseään pahana, he kokevat delfiinin olevan jonkinlainen tahdoton kohde, vanki (esimerkki 14). Eräs valtuutettu vertaakin delfinaarion delfiineitä suoraan vankeihin, jotka keksivät vankilassa itselleen virikkeitä olematta silti onnellisia (esimerkki 15). Delfinaarioon tilana viitatessa käytetään negatiivissävytteisiä sanoja kuten *pieni boksi*, *vankila*, *tyhjöpohjainen betoniallas*, *pikkuruinen allas* ja niin edelleen. Tämä kielii siitä, että delfinaario nähdään jon-

kinlaisena delfiinien suljettuna säilytyspaikkana ja esittelypaikkana, eikä niinkään delfiinien luonnollisena asuinympäristönä. Aloitteen vastustajat taas puhuvat delfinaariosta delfiinien *kotina* (esimerkki 5), ja luonnolliseen elinympäristöön verrattavana tilavana asumuksena (esimerkki 16), jossa ne saavat vapaasti liikkua (esimerkki 17). Lisäksi asiantuntijalausuntoihin vedoten perustellaan, että delfinaario on itse asiassa suuri, koska sinne mahtuisi lain mukaan neljän delfiinin sijasta kahdeksan (esimerkki 18). Representaatiot delfinaariosta poikkeavat siis tässä suhteessa kannattajien ja vastustajien välillä paljon (esimerkki 19), ja tämä ristiriita on suuressa osassa myös kohta käsiteltävien diskurssien synnyssä.

- 13) K4: Suurikokoisten älykkäiden eläimien pitäminen pienessä altaassa ihmisten huvitukseksi ei ole oikein.
- 14) K7: Vaikka niitä hoidettaisiin niin hyvin kuin vankeudessa on mahdollista, niin se ei poista sitä että kysymys on vankeudesta.
- 15) K9: – – jos vankilassa ihmiset harrastaa liikuntaa tai lukee kirjoja tai osallistuu näytelmäkerhoon, niin eihän se silti tee siitä vankilasta välttämättä näille ihmisille parasta paikkaa heidän omasta mielestään tai takaa heidän onnellisuuttaan tai hyvinvointiaan.
- 16) V2: – – rannikolla elävät delfiinit, niin heidän elinympäristönsä on noin metri viiva kuusi metriä syvää eli täsmälleen samanlaiset olosuhteet kuin delfinaariossa – –
- 17) V3: – – eikä ole tarkoitus että delfiinejä pidetään siellä jotenkin vangittuina vaan ne ovat hyvin vapaasti siellä liikkuvassa tilassa – –
- 18) V2: – – delfiineistä on opittu todella paljon ja asiantuntijalausuntojen mukaan tuo vesimäärä mikä Särkänniemen delfinaariossa on, niin sinne voitaisiin laittaa kaksinkertainen määrä delfiineitä – –
- 19) K3: – – mun mielestä on aika harhaanjohtavaa ja aika hämmästyttävää että voidaan verrata tällästä pienehköä tyhjöpohjaista betoniallasta Meksikonlahden rantavesiin.

Särkänniemen delfinaario nähdään siis valtuuston keskustelussa joko delfiinien virikkeellisenä elinympäristönä eli *kotina* tai delfiinien suljettuna säilytyspaikkana, *vankilana*. Näiden ohessa Särkänniemen delfinaario nähdään kiistatta hyvin hoidettuna ja asiantuntevana *laitoksena* (esimerkki 20), jossa eläimet saavat hyvää hoitoa ja kohtelua. Myös itse delfiineihin viitataan *laitostuneina eläiminä*, jotka halutaan ”heittää mereen” (esimerkki 21). *Laitos* sanana viestii jostakin hyvin hallinnollisesta, järjestelmällisestä ja organisoidusta, eikä niinkään kenenkään elinolosuhteista. Laitostunut eläin taas on niin rutinoitunut, ”paatunut” nykyiseen elämäänsä, ettei se enää osaa elää lajilleen tyypillisesti.

20) V1: Kyseessä on hienosti, eettisesti ja asiantuntevasti hoidettu laitos – –

21) K11: – – väitetään että nuo ja nuo haluavat heittää nuo ja nuo laitostuneet eläimet mereen – –

Eräs aloitteen kannattaja vertaa delfinaariotoimintaa metaforisesti sirkukseen (esimerkki 22). Sirkuseläinten kohtelu onkin ollut puheenaiheena eläinsuojelupiireissä kautta aikain, joten delfinaarion vertaaminen siihen on vakuuttava retorinen keino. Lisäksi jonkin kutsuminen sirkukseksi synnyttää negatiivisia konnotaatioita: sirkus on jotakin kaottista, hallitsematonta. Delfiiniesityksiä verrataan myös suoraan sirkusesityksiin (esimerkki 23), mikä on jonkinlaista kategorisointia: rinnastetaan tai samaistetaan kaksi ilmiötä kuuluvaksi samaan ryhmään. Väi-

tettä argumentoidaan konsensusta rakentamalla: näin on toimittu muuallakin, ja tulokset on havaittu hyväksi.

- 22) K1: jokainen ymmärtää, ettei delfiinien määrää kasvattamalla tää sirkus lopu ikinä – –
 23) K5: Esimerkiks Baltimoressa – – on lopetettu vallan esitykset – – se sirkusosuus on lopetettu Ja ihmiset antaa siitä paljon hyvää palautetta.

Aineistossa nousee selkeästi esiin myös representaatio delfinaariosta turistinähtävyytenä ja matkailukohteena (esimerkki 24), arvokkaana kaupungin talouden kannalta. Tämänkaltaisen näkemys esineellistää delfiniä ja luo sille markkina-arvon. Delfinaario ja delfiinit nähdään osana Särkänniemi Osakeyhtiön taloutta, ikään kuin yhtenä rahaa tuovana huvilaitteena muiden joukossa. Tämän representaation yhteydessä esiintyy paljon kvantifiointia niin numeerisesti kuin sanallisestikin, onhan kyseessä kaupungin talous, *meidän elinvoimamme* (esimerkki 25).

- 24) V1: Delfinaario on toiminut kaupungin tärkeänä turistinähtävyytenä 80-luvulta saakka – – se on yksi meidän matkailumme kulmakiviä.
 25) V2: Valtuutettu K2 totesi että meillä ei ole tietoa siitä, kuinka moni kävijä tulee Tampereelle delfinaarion takia ja tämä on ikävä asia sen johdosta, että meidän valtuutettuina pitäisi olla juuri siitä tietoisia, kun me käsittelemme delfinaarion aukipitämistä tai sen alas ajamista. – – Asiakastutkimusten mukaan delfinaario on hyvin monelle syy tulla Tampereelle, koska vaihtoehtojakin on: – – Arviolta neljäsosa tulee ensisijaisesti delfinaarion takia Tampereelle – – delfinaario tuo Tampereelle noin 20 miljoonaa euroa välillisiä tuloja tai suoria tuloja piristämään meidän elinvoimaamme.

4.2 Delfiinikeskustelun diskurssit

Tampereen kaupunginvaltuuston kokouksen delfiinejä koskevasta keskustelusta löytyy monenlaisia, eritasoisia diskursseja, joista käsin delfiineistä ja delfinaariosta puhutaan. Diskursseista kaksi nousee selkeiksi päädiskursseiksi, eli ns. puoliksi: aloitteen kannattajien *eläinsuojeludiskurssi* ja aloitteen vastustajien *talousdiskurssi*. Näiden kahden vastakkaisen diskurssin lisäksi keskustelusta löytyy monenlaisia alemman tason diskursseja, joiden avulla kahta päädiskurssia tuetaan tai vastustetaan. Aloitteen kannattajien *eläinsuojeludiskurssia* tuetaan *aika-ajatteludiskurssilla*, ja vastustajien *talousdiskurssia* tukemaan löysin neljä erilaista pienempää diskurssia: *vastustajien oma eläinsuojeludiskurssi*, *vähättelydiskurssi*, *motiivien kyseenalaistamisdiskurssi* ja *Särkänniemi asiantuntijana -diskurssi*. Diskurssit eli tässä tapauksessa erilaiset argumentaationäkökulmat näyttäytyvät aineistossa erilaisten retoristen keinojen ja argumenttien kautta, ja toimivat myös lomittain toisiaan vahvistamassa. Seuraavaksi erittelen ja

tarkastelen diskursseja tarkemmin: miten diskurssit ilmenevät, millaisia retorisia keinoja niissä käytetään ja millaisia delfiini- ja delfinaariorepresentaatioita niissä voi nähdä.

4.2.1 Aloitetta kannattavien eläinsuojeludiskurssi ja sitä tukeva aika-ajatteludiskurssi

Aloitteen kannattajat käyttävät argumentaationsa perustana *eläinsuojeludiskurssia*, jonka pohjalla on vahva eettinen ajattelumalli. Diskurssista puhuvien pääajatus ja -argumentti on, että ei ole eettisesti oikein pitää delfiinejä delfinaariossa – saivat ne siellä sitten miten hyvää kohtelua tahansa (esimerkki 26). Diskurssi perustuu pääasiassa faktuaalistavalle argumentaatiolle, tosiasiapuheelle, mikä etiikasta puhuttaessa onkin yleistä: jokin asia vain on moraalisesti oikein. Eettisyys on itseisarvo, ja vaihtoehtomuus näkyy siinä, että jokin vain on yksinkertaisesti oikein tai väärin – muita vaihtoehtoja ei ole. Ja se, mikä on oikein, esitetään kiistattomana totuutena esimerkiksi kopulalauseella (esimerkit 26 ja 27). Esimerkissä 27 näkyy tosiasiapuheen ohella myös tehokas ääri-ilmaisun käyttö: ”on aivan selvää, että – –”. Lisäksi eräs *eläinsuojeludiskurssista* puhuva kategorisoi ihmiset eläimistä välittäviin ja niihin, joita eläinten hyvinvointi kiinnostaa taloutta vähemmän (esimerkki 28). Tässäkin on kyse jonkinlaisesta tosiasiapuheesta sekä kategorisoinnista ”hyvän” ja ”pahan” välillä.

- 26) K5: Delfinaarion ja eläintarhan eläimiä pidetään hyvin, se on aivan selvä asia. – – Ne saa todella hyvää hoitoa siellä. Niillä on siellä virikkeitä, ruokaa ja kaikkea. Mutta kysymys onkin että onko oikein pitää eläimiä tommosessa boksissa. Onko oikein, että villieläimet kuten delfiinit on delfinaariossa. MEIDÄN viihdykkeenä? Ne on MEITÄ varten siellä. MEIDÄN markkinataloutta palvelemissa.
- 27) K4: Suurikokoisten älykkäiden eläimien pitäminen pienessä altaassa ihmisten huvitukseksi ei ole oikein. On aivan selvää että tällaiset eläimet eivät pääse toteuttamaan itseään – –
- 28) K1: Suunnittelu- ja selvitystyön ei pitäis olla kenellekkään este, ellei satu olemaan sitä mieltä että delfiinit voi vankeudessa hyvin tai että niiden tuottamat taloudelliset voitot menee eläinten hyvinvoinnin edelle.

Kannattajien *eläinsuojeludiskurssi* pohjautuu faktuaalistavan argumentaation lisäksi asiantuntijuuteen ja faktatietoon delfiineistä. Diskurssissa delfiini nähdään älykkäänä ja tietoisena olentona, joka ei nykytiedon ja -tutkimuksen valossa kuulu delfinaarioon (esimerkki 29, ks. myös luku 4.1, s. 11). Diskurssissa otetaan vahvasti kantaa aloitetta vastustavien näkemys delfiineistä rahallisena hyödykkeenä (ks. luku 4.1, s. 14), sillä liiketaloudellisen näkökulman lisäksi pitäisi pohtia myös muita näkökulmia (esimerkit 30 ja 31). *Eläinsuojeludiskurssia* perustellaan konsensusta monin tavoin rakentamalla: myös kuntalaiset ovat olleet asian suhteen aloitteellisia (esimerkki 32) ja myös muualla maailmassa on havahduttu delfiinien elinoloihin ja suljettu delfinaarioita tai lopetettu delfiiniesitykset (esimerkki 33).

- 29) K3: – – Eli näistä itse pullokuonodelfiineistä, joista me ollaan tänään puhumassa, niin niistähän on aika paljon tutkimustietoa jo ennestään olemassa ja se tieto osoittaa että ne ovat aika erityislaatuisia olentoja – –

- 30) K3: – – kun me ollaan nyt tekemisissä älykkäiden, itsestään tietoisten olentojen kanssa niin silloin meidän ei pitäis pohtia pelkästään näitä liiketaloudellisia näkökulmia vaan käydä myös sitä moraalista keskustelua – –
- 31) K1: Delfiini on älykäs eläin ja sen elämäntehtävänä ei voi olla tuottaa tuottoa Tampereen Särkänniemi Osakeyhtiölle.
- 32) K9: Tietysti nyt viime aikoina asia on noussut uudelleen ajankohtaseks osittain kuntalaisten aktiivisuuden vuoksi, eli parhaillaan kerätään kuntalaisaloitetta, joka toivottavasti menestyy – –
- 33) K1: Maailmalla delfinaarioiden sulkemista on pohdittu jo paljon pidemmälle: osassa näistä paikoista delfinaariot on jo suljettu ja mun mielestä näitä kokemuksia ja ajatuksia ja muidenkin asiantuntijoiden näkemyksiä täytyy hyödyntää – –

Aloitteen kannattajien *eläinsuojeludiskurssin* tukena tai osana on nähtävissä pienempi diskurssi, jonka nimeän *aika-ajatteludiskurssiksi*. Tällä diskurssilla *eläinsuojeludiskurssia* ja eettistä näkökulmaa perustellaan sillä, että ajat ja maailma muuttuvat. Delfinaariota kuvataan ”aikansa ilmiönä”, jota olisi aika tarkastella kriittisesti (esimerkki 34). Lisäksi useasti todetaan, että kukaan ei delfinaariota enää nykytiedon valossa perustaisi (esimerkki 35) – edes aloitteen vastustajat. Eräs valtuutettu vertaa delfiinien vangitsemista orjuuteen: sitäkin pidettiin 1800-luvulla normaalina, nykyään erittäin tuomittavana. Tässä diskurssissa ajatellaan, että koska nuorempi sukupolvi on yhä kiinnostuneempi eläinsuojeluasioista (esimerkki 36), ennen pitkää delfinaario suljetaan joka tapauksessa, ja perätään vastapuolelta tulevaisuusajattelua (esimerkki 37).

- 34) K6: delfinaario on kuitenkin aikansa ilmiö ja nyt olisi aika tarkastella asiaa kriittisesti. Vai, tulemmeko me Tampereella – – menneiden aikojen hengessä myös, perustamaan eläintarhan ja hankkimaan pari leijonaa, kuten ensimmäiset Tam ja Pere?
- 35) K7: Tässähän dilemma on se, kuten monet ovat jo todenneet, että nykytiedon valossa delfinaariota ei enää perustettaisi.
- 36) K2: Länsimaissa asenteet delfinaarioon ovat muuttuneet. Nuoremmista sukupolvista yhtä harvempi on valmis hyväksymään merinisäkkäiden ja delfiinien pitämistä vankeudessa ihmisten huvina. Tämä olisi aika huomata myös Särkänniemessä ja Tampereella.
- 37) K8: Nyt haluaisin tämän aloitteen vastustajilta sitten kysyä, että pidetäänkö delfinaariota vielä kahdenkymmenen vuoden päästä, kolmenkymmenen vuoden päästä?

Aika-ajatteludiskurssille tunnusomaista ovat aikaan liittyvät metaforat, ilmaukset ja sanonnat: *aikansa ilmiö, muinaisjäänne, menneiden aikojen hengessä* ja niin edelleen. Diskurssi rakentuu pitkälti tosiasiapuheen avulla: ei päästä ”yli eikä ympäri” siitä, että ”jonain päivänä asia on kohdattava” ja ”tunnustettava tosiasiat” (esimerkki 38). Lisäksi diskurssissa vastustetaan representaatiota siitä, että delfinaario on hyväksi kaupungin imagolle, vaikka se tuokin tuloja. Tätä näkemystä vahvistetaan vahvoilla sanavalinnoilla ja ääri-ilmaisuilla: jossain vaiheessa syntyy ”hirveä kalabaliikki” tai ”skandaali”, joka on ”koko Tampereen imagolle vahingoksi” (esimerkki 38). Pään pitäminen pensaassa viittaa asian välttelyyn tai pitkittämiseen.

- 38) K7:.. Mutta se (delfinaarion epäeettisyys) on kuitenkin sellanen asia josta ei päästä yli eikä ympäri. Jonain päivänä se asia on kohdattava. Ja parempi on, että se tehdään suunnitelmallisesti, pitkäjänteisesti, kuin että vaan vuodesta toiseen pidetään pää pensaassa ja aatellaan, että kyllä se ens vuonnaki,

ja seuraavanaki vuonna se delfinaario tuo tuloja. Mutta sitten tulee – joku hirveä kalabaliikki joka on koko Tampereen imagolle vahingoksi tästä delfinaariosta, tai sitten joku skandaali – paras ratkaisu olis tunnustaa tosiasiat ja tehdä semmoinen pitemmän aikavälin suunnitelma.

4.2.2 Aloitetta vastustavien talousdiskurssi ja sen aladiskurssit

Aloitetta kannattavien *eläinsuojeludiskurssin* vastapuoleksi aineistosta voidaan nimetä *talousdiskurssi*, jonka avulla aloitetta vastustavat perustelevat kantaansa: delfinaariota ei tule lakkauttaa, koska se tuo Tampereen kaupungille rahaa. Tällaisen vahvan vastakkainasettelun rakentavat myös valtuutetut itse puheessaan (esimerkki 39). Talous nähdään tässä diskurssissa kaiken keskiössä (esimerkki 40), ja delfinaario ja delfiinit nähdään turistinähtävyytenä – kohteena, jolla on rahallista hyötyarvoa (ks. luku 4.1 s. 14). Lisäksi diskurssista puhuvat ajattelevat, että delfinaario on tärkeä osa Tampereen kaupungin imagoa (esimerkki 42). Kun *eläinsuojeludiskurssissa* aloitteen kannattajat peräyvät vastapuolelta tulevaisuusajattelua, tässä diskurssissa taas kannattajilta vaaditaan realismia liittyen kaupungin talouteen (esimerkki 41). Myös tämän diskurssin argumentaatio rakentuu tosiasiapuheesta ja vaihtoehdottomuuspuheesta: delfinaarion lakkauttaminen on mahdotonta, koska siihen ei ole varaa.

- 39) K10: Ja mikäli tää perustellaan taloudellisilla syillä, niin se on mun mielestä aika surullista että talous menee aina eettisten ja moraalisten asioitten edelle.
- 40) V2: Valtuutettu K2 osui asian ytimeen, talouteen. Meidän pitäisi puhua taloudesta täällä, koska me päätämme myös kaupungin taloudesta muutenkin.
- 41) V2: haluaisin kysyä sitä että oletteko ottaneet huomioon tämän aloitteen taloudellisia vaikutuksia? – delfinaario tuo Tampereelle noin 20 miljoonaa euroa välillisiä tuloja tai suoria tuloja pirstämään meidän elinvoimaamme. Me joudumme tekemään täällä kipeitä leikkauspäätöksiä jos tulevaisuudessa me joudumme vielä löytämään 20 miljoonaa euroa lisää, josta leikkaisimme. Mistä te sen leikkaisitte?
- 42) V1: – – kannan huolta Tampereen kaupungin imagon ja vetovoiman puolesta.

Tämän, mielestäni kaiken perustana olevan *talousdiskurssin* tukena aloitteen vastustajat käyttävät useita erilaisia pienempiä, mutta sitäkin voimakkaampia diskursseja, kuten *vastustajien omaa eläinsuojeludiskurssia*. Tässä diskurssissa näkyvät tavoitteet ovat kyllä eläinsuojelulliset, mutta halutut seuraukset aivan päinvastaiset kuin aloitteen kannattajien *eläinsuojeludiskurssissa*, jossa delfinaario halutaan sulkea, koska delfiini kuuluu luontoon. Diskurssissa aloitteen vastustajat ikään kuin ottavat haltuun vastapuolen *eläinsuojeludiskurssin*, joka sitten valjastetaan toimimaan omien tavoitteiden mukaisesti (esimerkki 43). Tässä diskurssissa valtuutetut perustelevat kantansa eläinsuojelullisin argumentein, mutta heidän päämääränsä on päinvastainen kuin aloitteen kannattajilla. Delfiinien on hyvä olla delfinaariossa, koska meriemme tila ei ole hyvä (esimerkki 44), ja koska delfiini voi kuolla sukupuuttoon ilman delfi-

naarioita (esimerkki 45). Tästä diskurssista puhuvien näkemys delfiineistä on, että se on suojelemisen arvoinen, mutta delfiiniä suojelemaan sulkemalla se delfinaarioon.

- 43) V2: – – jos todella haluamme suojella mereneläviä niin varsinaisia ongelmia ei ole otettu edes esille tässä keskustelussa – – Meidän tulee muistaa että kaikista suurin kuolinsyy delfiineille on kalastus ja ryöstökalastus.
- 44) V3: Joskus mietin sitä että onko meressä sittenkään niin hyvä olla kun siellä on niitä muovipusseja ja kaikkia mahdollista mitä laivoista ja muista meidän jätteitä menee. Joten joskus tuntuu siltä että myös delfinaarioissa voi olla delfiinillä paljon parempi olla kuin se että saa siellä kaikki muovijätteet elimistönsä.
- 45) V2: kohta jos mitään ei tehdä delfiinien suojelemiseksi maailman merissä, saatamme jopa joskus olla tilanteessa, jossa ainoat delfiinit ovatkin delfinaarioissa.

Omaa argumentaatiota tuetaan muun muassa yksityiskohtaisella asiantuntijatiedolla delfiineistä sekä vedotaan siihen, että on eläinrakas ihminen, omistaa kotieläimen tai katsoo luontodokumentteja (esimerkki 46). Lisäksi avoimesti ihmetellään, miltä delfiinejä oikein halutaan suojella, kun niitä kerran kohdellaan Särkänniemessä niin hyvin (esimerkki 47). Eläinsuojelu nähdään tässä diskurssissa siis jonakin paljon konkreettisempänä ja yksiulotteisempänä kuin aloitteen kannattajien eettisessä *eläinsuojeludiskurssissa*. Myös representaatio delfiineistä poikkeaa vastapuolen näkemyksestä: delfiini on inhimillinen olento, joka on onnellinen tilavassa altaassa saadessaan halauksia ja hoivaa tutuilta ihmisiltä (ks. luku 4.1 s. 11–12). Tässä diskurssissa koetaan myös, että delfinaario on hyvä säilyttää, koska se valistaa tuleviakin sukupolvia merien ja delfiinien tärkeästä suojelutyöstä (esimerkki 48).

- 46) V3: Minulla on ollut eläin koko lapsuuteni ja aikuisuuteni ajan, joten kyllä pystyn arvioimaan eläimen tunnetilan aika vahvasti. Ja myös luontodokumentit, niistä jos mistä saa aika paljon tietoa eläinten käyttäytymisestä ja eläinten sosiaalisuudesta.
- 47) V2: Jos delfiinejä kerta kohdellaan hyvin niin miltä niitä sitten halutaan suojella?
- 48) V3: Mä olen delfinaarion näissä esityksissä saanut ympäristötietoisuutta merien tilasta hyvin vahvasti, ja jokaisessa informaatioissa sitä on tuotu esiin, ja mielestäni meidän lapset on saanut myös vahva informaatiota tästä, et miten ympäristönsuojelu on tärkeää – –

Talousdiskurssia tuetaan myös *vähättelydiskurssin* avulla. Tässä diskurssissa aloitetta ja sen kannattajia vähätellään tavalla tai toisella, esimerkiksi nostamalla esiin ”tärkeämpiäkin ongelmia” kuten delfiinien ”massiivinen teurastus” Japaninmerellä (esimerkki 49). Tässä esimerkissä *teurastus* sanavalintana toimii hyvänä tehokeinona: delfinaarioissa delfiineillä ei ole mitään hätää kun taas toisaalla delfiinit kokevat julman ja massiivisen teurastuksen, ja lakkautusvaatimukset on siksi ”syytä lopettaa”. Esimerkissä 50 ääri-ilmaisuilla *oikeasti* ja *todella* luodaan myös vähättelevää vaikutelmaa (esimerkki 50). Aloitetta vähätellään myös kehottamalla ottamaan ”oikea arvojärjestys” asioihin (esimerkki 51). Myös tässä esimerkissä (51) käytetään vahvoja sanavalintoja ja ääri-ilmaisuja, kuten *tappaja*, *jättimäiset* ja *karu kuolema*, joiden tarkoitus on luoda perspektiiviä asioiden mittasuhteisiin ja vähätellä aloitteentekijöiden

luonnonsuojeluagenda. Tämä diskurssi toimii osana *vastustajien omaa eläinsuojeludiskurssia*, minkä seuraavista esimerkeistä voi myös huomata.

- 49) V1: Mielestäni eläintensuojelijoiden tulisi kohdistaa kaikki kritiikkinsä esimerkiksi Japaninmerellä tapahtuvaan massiiviseen valaiden ja samalla delfiinienkin teurastamiseen. Delfinaarion lakkautusvaatimukset on mielestäni syytä lopettaa.
- 50) V2: Jos me oikeasti haluamme suojella mereneläviä, meidän tulisi keskittää huomiomme, resurssimme niihin asioihin joilla on todella merkitystä.
- 51) V2: Meidän pitäisi ottaa oikea arvojärjestys näihin asioihin. – – kolmanneksi suurin delfiinien tappaja on jättimäiset muovilautat, joita on meressä. Delfiinit jäävät kiinni muoviiin ja – – tukehtuvat ja se on aika karu kuolema delfiineille.

Vähättelydiskurssissa ajatellaan, että aloitteen kannattajien ”intohimo” delfiinejä kohtaan on ”yliammuttua”, ja samalla innolla pitäisi huolehtia myös ”sängyssä sidottuna” olevista ”mummuista ja vaareista” (esimerkki 52). Jälleen siis delfiinien oloja vähätellään nostamalla esiin tärkeämpiä asioita ja karumpia kohtaloita, tunnepitoisten sanavalintojen ja ääri-ilmaisujen avulla. Delfiinien elinoloja verrataankin suoraan ja yksityiskohtaisesti hyvin hoidettuun vanhainkotiin, ja kysytään, kuka sellaisen vanhainkodin haluaisi sulkea (esimerkki 53). Delfinaario representoituu diskurssissa siis delfiinien kotina, jossa on hyvä olla (ks. luku 4.1 s. 11) *Vähättelydiskurssissa* tyypillinen retorinen keino on ääri-ilmaisujen ja muiden vahvojen sanavalintojen lisäksi näkyvä ja selvä ironian käyttö: kuka huolehtii sioista ja pitäisikö laitosteatteeritkin lopettaa, kun niissäkin esiinnyttään ihmisille (esimerkki 54)? Lisäksi aloitteen kannattajia syytetään liiasta tunteellisuudesta asiaa kohtaan, ja toivotaan asiantuntijalausuntoihin perehtymistä ”mielikuvien” sijasta (esimerkki 55). Eettisyyttä siis verrataan arvottavasti tunteellisuuteen ja epämääräisiin ”mielikuviin”, jotka ovat erillään ”faktatiedosta”. *Vähättelydiskurssi* perustuu kokonaisuudessaan kategorisoinnille ”tärkeän” ja ”vähemmän tärkeän” välillä.

- 52) V8: – – mä haluaisin joskus nähdä myös tiettyjen ryhmien puhuvan yhtä intohimoisesti onko niillä mummoilla ja vaareilla, siellä sidottuna sängyssä, yhtä paha olla siellä vai kotona omaishoitajan kanssa. Tää intohimoinen keskustelu tän asian puolesta – – on mielestäni ehkä hiukan yliammuttua.
- 53) V2: Jos olisi olemassa vanhainkoti, jossa jokaista asukasta kohti olisi kolme hoitajaa, jossa vanhuk-sille turvattaisiin lajityypillinen oikeus ulkoiluun, liikuntaan ja raikkaaseen ulkoilmaan, – – jossa heillä olisi palveluksessaan meribiologia vastaava asiantuntija, joka pitää huolen että heidän jokainen fyysinen ja psyykkinen tarpeensa tulee täytettyä, jossa heillä on kaikkina vuorokaudenaikoina henkilökohtainen juuri heitä palveleva omalääkäri, jossa samat heidän yksityiskohtaisen elämäntilanteensa tuntevat omaishoitajat pysyvät heidän omina hoitajinaan jopa vuosikymmenten ajan, niin kysymys kuuluu: sulkisitteko te sellaisen laitoksen?
- 54) V2: Entä sika? Onhan sekin älykäs eläin. – – Entäs laitosteatteerit, niissäkin esiinnyttään ihmisille, voidaanko katsoa että näyttelijä on pakotettu esiintymään ihmisille elantonsa ansaitakseen?
- 55) V2: Kun me puhumme delfiineistä, niin tässä tulee paljon mielikuvia esiin siitä että onko jokin asia hyvä vai paha vai eettisesti oikein, mutta valtuutettuina meidän pitäisi perustaa meidän päätöksemme faktatietoihin ja asiantuntijalausuntoihin. Niitä asiantuntijalausuntojakin on yllin kyllin meidän saatavissamme. Nämä tunnepitoiset mielipiteet delfiineistä perustuvat tiettyssä määrin kahteen elokuvaan: – –

Talousdiskurssia ja vastustajien omaa eläinsuojeludiskurssia tuetaan myös kyseenalaistamalla aloitteen kannattajien motiiveja. *Motiivien kyseenalaistamisdiskurssissa* epäillään, mahtavatko aloitteen tekijöiden tarkoitusperät olla eettisyydessä itsessään vai oman näkyvyyden parantamisessa. Eräs aloitteen vastustaja toteaa toivovansa, että delfiinit nähtäisiin ”kokonaisuutena eikä propagandavälineenä” ja useaan otteeseen keskustelussa vihjaillaan tulevista eduskuntavaaleista ja näiden vaikutuksesta siihen, että aloite jätettiin juuri nyt (esimerkki 56). Delfiinikeskustelua kutsutaan ”poliittiseksi rumbaksi”, jossa delfiinit ovat ”poliittisia pelinappuloita” (esimerkki 57), ja myös näillä ilmauksilla saadaan aikaan syyttävä, motiiveja epäilevä sävy, kun delfiinien hyvinvointi ei ehkä olekaan aloitteen keskiössä. Tätä vihjaavat myös monet muut eettisyyttä kyseenalaistavat kommentit, joissa epäillään *eläinsuojeludiskurssista* puhuvien motiiveja (esimerkki 58). Eräs valtuutettu tuo esiin myös vastuun delfiineistä, ja korostaakin sitä puheessaan tiuhaan kysyen ”delfinaarion sulkijoilta” ”vastuullisia vaihtoehtoja” (esimerkki 59). Myös tässä esimerkissä (59) on havaittavissa jonkinlaista vastapuolen motiivien kyseenalaistamista omia prioriteetteja korostamalla. Esimerkeissä 58 ja 59 nähdään myös sanavalintojen vaikutus: molemmissa esiintyy paljon omia motiiveja vahvistavia, tunnepitoisia ja delfiiniä inhimillistäviä ilmauksia, kuten *kuolla suruun, jätetään yksin, paras mahdollinen huolenpito, koti ja meidän delfiinit*. Näiden tarkoitus on paitsi vahvistaa omia prioriteetteja myös heikentää vastapuolen tarkoitusperiä ja motiiveja. Lisäksi esimerkeissä näkyy vahvasti representaatio delfiineistä *meidän* neljänä delfiiniyksilönä ja inhimillistettyinä olentoina (ks. luku 4.1 s. 11). Voidaan siis huomata, että kyseiset representaatiot delfiineistä ovat erityisesti aloitteen vastustajien diskurssien tukena ja osana.

- 56) V3: Vaalit on tulossa, kuten huomaamme. Ja tällainen propaganda tässä kohtaa niin jotenkin tuntuu että nyt hypätään taas yli aidan ja lujaa, väärästä kohtaa. – – Mä toivon että me ajateltas eläimiä kokonaisuutena eikä propagandavälineenä.
- 57) T1: Valitettavasti tästä asiasta on myös nyt tullut tällainen poliittinen, miten sen nyt sanoisi, rumba. – – Tällä hetkellä minulla on sellainen kokemus, että delfiinit ovat joutuneet sellaisiksi poliittisiksi pelinappuloiksi.
- 58) V3: – – minusta on erittäin arveluttavaa, mikäli alasajetaan Särkänniemi [delfinaario] sitä rataa, että jos siellä joku kuolee, niin sinne jätetään esimerkiksi joku delfiini yksin. Delfiini on erittäin sosiaalinen eläin ja jos se, tämä mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen muitten delfiinien kanssa [vieddään], niin ne kuolee vähintään suruun. Joten tämä tapa ei mielestäni ole kyllä mitenkään ympäristöystävällinen tapa.
- 59) V7: – – haluaisin muistuttaa siitä, että meillä on vastuu meille tuoduista eläimistä. Se meidän vastuu ei pääty näiden eläinten esiintymisiin vaan se vastuu jatkuu koko näiden eläinten eliniän. – – Minulle tärkeintä ja prioriteetti numero yksi on vastuu näistä meidän nykyisistä eläimistä, niiden hyvinvointi ja niiden paras mahdollinen huolenpito. – – Toivoisinkin että delfinaarion sulkijat myös vastaisivat siihen olennaiseen kysymykseen, että mikä ylipäänsä olisi vastuullinen vaihtoehto meidän delfiinien kodiksi jos delfinaario suljettaisiin.

Neljäntenä *talousdiskurssia* tukevana ja *eläinsuojeludiskurssia* vastustavana diskurssina aineistosta nousee esiin *Särkänniemi asiantuntijana -diskurssi*, jossa korostetaan Särkännie-

men luotettavuutta ja asiantuntevuutta delfiinejä koskevassa keskustelussa. Diskurssissa Särkänniemi esitetään ainoana oikeana asiantuntijana, eikä sen motiiveja tai eettistä pohjaa tule epäillä. Särkänniemi on asiantuntevasti hoidettu *laitos* (ks. luku 4.1 s. 13), jossa delfiinejä kohdellaan erinomaisesti. Kun aloitteen kannattajat toivovat laajempia asiantuntijalausuntoja muun muassa erilaisilta järjestöiltä, vastustajat vastaavat tällä diskurssilla, syyttäen kannattajia ”salaliittoteorioista” ja ”epäluulosta usean eri alan ammattilaisiin” (esimerkki 60). Eri äänet vaimennetaan vahvalla syyllistämällä, ja ilmauksella *paistaa läpi* saadaan aikaan arvotava, jopa arvosteleva sävy.

- 60) V2: – – tästä valtuustoaloitteesta paistaa läpi se, että sen tekijät näyttävät ehkä sittenkin uskovan salaliittoteorioihin tai ainakin heillä näyttää olevan melkoinen epäluulo usean eri alan ammattilaisiin ja viranomaistahoihin. Onko niin, että aloitteen tekijät epäilevät niin delfiinejä kouluttavia henkilöitä kuin Särkänniemen delfiinien parissa työskenteleviä eläinlääkäreitä, biologeja ja huvipuiston johtajia tai sitten viranomaistahoja, eläinsuojeluviranomaisia salaliitosta niin että haluamme.. tai he haluavat tehdä delfiineille jotakin pahaa ja delfiineistä ei pidettäisi niin hyvää huolta kuin se on tarkoituksenmukaista ja tarpeellista.

Tässä diskurssissa omaa kantaa oikeutetaan myös sillä, että on käynyt delfinaariossa ja tutustunut sen toimintaan. Eräs valtuutettu kysyykin moneen otteeseen aloitteen kannattajilta, ovatko he itse käyneet delfinaariossa ja keskustelleet siellä asiantuntijoiden kanssa (esimerkki 61). Esimerkissä 61 ääri-ilmaisut kuten *koko*, *kukaan* ja *edes* tuovat argumentoinnille retorista vakuuttavuutta: ”Onko täällä koko valtuusto täynnä asiantuntijoita joista kukaan ei ole edes nähnyt elävää delfiniä – –?” Tämä on tietynlaista hyökkäävää retoriikkaa, jolla vastapuolta heikennetään. Samoin esimerkissä 62 ääri-ilmaisuja on paljon: *parasta* ja *parempaa huolta kuin kukaan*. Lisäksi esimerkissä nähdään, kuinka määrällistämisen ulottuvuutta muuttamalla luvut saadaan näyttämään suuremmilta: ”yhteensä yli kahdensadan vuoden kokemus” (esimerkki 62).

- 61) V2: Onko kuitenkin niin että kaikki tai kukaan teistä ei kuitenkaan ole käynyt henkilökohtaisesti paikalla delfinaariossa? Ihmettelen että te ajatte laitosta alas jossa kukaan ei ole käynyt luottamushenkilön ominaisuudessa. Onko täällä koko valtuusto täynnä asiantuntijoita joista kukaan ei ole edes nähnyt elävää delfiniä tai luottamushenkilönä tutustunut siihen laitokseen ja puhunut siellä työskentelevien henkilöiden kanssa?
- 62) V7: Särkänniemessä tiedetään miten niitä hoidetaan kokeneiden ja osaavien hoitajien toimesta. – – Särkänniemen delfinikouluttajilla ja eläinlääkäreillä on yhteensä yli kahdensadan vuoden kokemus ja he tuntevat delfiinit ja sen mikä näille delfiineille on parasta. Ja he pitävät delfiineistä parempaa huolta kuin kukaan.

5 PÄÄTÄNTÖ

Tässä tutkielmassa selvitettiin retorista diskurssianalyysia hyödyntäen, millaisia delfiinejä ja delfinaariota koskevia representaatioita ja diskursseja Tampereen kaupunginvaltuuston kokouksen delfinaariota käsittelevästä osuudesta voi löytää. Delfiinejä koskevissa representaatioissa toistuu laajempi ja yhteisesti jaettu näkemys, että delfiini on älykäs ja itsestään tietoinen eläin. Särkänniemen delfiinit nähdään inhimillistettyinä yksilöinä, *meidän delfiineinä*. Aloitteen vastustajat kokevat, että delfiini on onnellinen ja viihtyy delfinaariossa, koska se on totunut olemaan ihmisten käsittelyssä, leikkii ja elää siellä pitkään. Kannattajat taas kokevat delfiinin olevan jonkinlainen vanki, jolla ei ole itsemääräämisoikeutta. Delfinaario nähdään kannasta riippuen joko delfiinien virikkeellisenä ja tilavana *kotina*, tai suljettuna pienikokoisena säilytyspaikkana, *vankilana*. Lisäksi yhteisesti jaettu representaatio on, että delfinaario on hyvin hoidettu ja asiantunteva *laitos*. Pienempiä representaatiota ovat delfinaarion vertaaminen sirkukseen, sekä näkemys delfinaariosta talouden kannalta arvokkaana turistinähtävyytenä.

Delfiinejä koskevasta keskustelusta voi löytää kaksi päädiskurssia, joissa argumentoidaan toisiaan vastaan: aloitteen kannattajien eettinen *eläinsuojeludiskurssi* sekä aloitteen vastustajien *talousdiskurssi*. Näiden diskurssien lisäksi voi aineistosta löytää pienempiä, lomittaisia ja rajatumppia aladiskursseja, joiden avulla päädiskursseja tuetaan. Näitä ovat kannattajien *eläinsuojeludiskurssia* tukeva *aika-ajatteludiskurssi* sekä *talousdiskurssia* tukevat tai siihen sisältyvät *vastustajien oma eläinsuojeludiskurssi*, *vähättelydiskurssi*, *motiivien kyseenalaistamisdiskurssi* ja *Särkänniemi asiantuntijana -diskurssi*. Diskurssijärjestys on havaittavissa: diskurssien keskinäinen suhde on monitasoinen ja -ulotteinen, osin jopa ristiriitainen. Faircloughin mukaan (1992: 43) tämä on diskursseille tyypillistä. Delfiinikeskustelun diskurssit kietoutuvat lisäksi monitasoisesti yhteen keskustelussa nähtävien delfiinien ja delfinaarion representaatioiden kanssa.

Delfiinikeskustelusta löytyneissä diskursseissa käytetään monipuolisesti erilaisia retorisia keinoja. Pitkälti tosiasiapuheen varaan perustuu sekä aloitteen kannattajien *eläinsuojeludiskurssi*, sitä tukeva *aika-ajatteludiskurssi* että vastustajien *talousdiskurssi*. Tämän lisäksi paljon käytetään asiantuntijaan tai muuhun konsensukseen vetoamista, ääri-ilmaisuja ja voimakkaita, arvottavia sanavalintoja. Suuria eroja ei eri diskursseissa käytettävissä retorisisissa keinoissa ole: esimerkiksi sekä vastustajien että kannattajien eläinsuojeludiskurssissa argumentoinnin tavat ovat hyvin samankaltaisia. Tästä voidaankin huomata, että diskurssit eivät

ole millään lailla itsenäisiä tai toisistaan riippumattomia yksiköitä, vaan niihin integroituu elementtejä toisista diskursseista. Esimerkiksi samoja kielellisiä resursseja, kuten retorisia valintoja ja sanavalintoja voidaan käyttää tukemaan aivan päinvastaisiakin diskursseja. (Fairclough 1992: 97.) Toisaalta myös vain tietyille diskurssille tyypillistä puhetapaa on havaittavissa: esimerkiksi *vähättelydiskurssi* rakentuu vähättelyn ja ironian varaan, mitä ei muissa diskursseissa esiinny. Myös hyökkäävään retoriikkaan turvaudutaan diskurssista riippuen eri tavoin.

Tutkimuksesta voidaan huomata, että poliitikot ovat erinomaisia käyttämään hyväkseen erilaisia vastakkainasetteluja ja kontrastipareja, kuten jonkin jakamista hyvään ja pahaan tai tärkeään ja vähemmän tärkeään. Jokisen mukaan (1999b: 197) kontrastiparien käytön onkin havaittu olevan yleinen poliitikkojen käyttämä retorinen keino. Lisäksi aineistosta huomataan, että kaikki diskurssit ja niiden argumentaatio rakentuvat sellaisesta vaikutelmasta, jossa ollaan yleisesti hyväksyttävien arvojen ja asioiden puolella, ”hyvällä asialla”. Tällaiseen vaikutelmaan pyrkivä argumentaatio on yleensä tehokasta (Jokinen 1999b: 220). Kaiken kaikkiaan voidaan huomata, että kielen käytöllä ja siihen liittyvillä valinnoilla on suuri merkitys valtasuhteiden luomisessa, ylläpitämisessä ja muuttamisessa (Fairclough 1992: 158–160). Jokisen mukaan (1999b: 189) politiikka onkin eräänlaista kielen tasolla käytävää kamppailua, jossa valta-asetelmat muuttuvat jatkuvasti.

Kiinnostavaa esiin nousseissa diskursseista on, että aloitetta kannattavilla on käytössään vain kaksi selkeää diskurssia, kun taas aloitteen vastustajat argumentoivat kantaansa viiden toisiinsa kietoutuvan diskurssin voimin. Pohdin, että kenties eettisyyteen ja moraaliin vetoaminen on jo itsessään sellainen retorinen keino, jonka rinnalle ei muita perusteluja koeta tarvitsevan. Kiinnostavaa on myös keskustelun epäsymmetrinen kulku: jotkut valtuutetut käyttävät yhden puheenvuorot, toiset ovat äänessä paljon. Tämän takia ei voidakaan tehdä täydellisiä yleistyksiä esimerkiksi aloitteen vastustajista, puolustajista ja heidän diskursseistaan, sillä ei tiedetä, puhuuko tietty valtuutettu vain omasta puolestaan vai ”koko joukon äänenä”. Videomuotoinen aineisto antaa lisäksi mahdollisuuden tarkastella puhujia diskurssien takana: on kiinnostavaa, miten aloitteen kannattajat ja vastustajat jakautuvat sukupuolen ja iän mukaan selviin ryhmiin: aloitteen vastustajat ovat kaikki vanhempaa sukupolvea, kun taas kannattajista enemmistö on nuorempia ja naispuolisia. Tätä jakoa olisikin mielenkiintoista tutkia lisää.

Päädyin erittelemiini diskursseihin tarkan analyysin ja aineistontuntemuksen kautta, mutta on huomattava, että esimerkiksi näkökulmaa tai tarkastelu-ulottuvuutta muuttamalla voisi lopputuloskin olla toisenlainen. Diskurssien erottelu ei koskaan ole yksiselitteistä ja aukotonta, vaan aina on olemassa diskurssien välisen tai diskurssin sisäisen ristiriidan mahdolli-

suus (Fairclough 1992: 68–70). Aineiston analysoiminen ei ole millään lailla selkeä prosessi, jonka aikana ”oikeat” tulkinnat itsestään selvästi erottuvat muusta aineksesta: analyysissa tehty tulkinta luo lukkoon, yksinkertaistaa ja samalla jättää pois merkityspotentiaaleja. (Jokinen & Juhila & Suoninen 2000: 106). Toisaalta tässä monitulkintaisuudessa piilee ehkä myös diskurssintutkimuksen kiehtovuus: tutkimusta ei voi koskaan olla liikaa, eikä ”oikeaa” tai ”väärää” tulkintaa ole olemassakaan.

Tutkimukseni tarkoituksena oli olla yleiskatsaus representaatioiden, diskurssien ja niissä esiintyvien retoristen keinojen ja sanavalintojen tarkasteluun, ja siinä suhteessa valittu metodi ja analyysitapa toimivat tarkoituksenmukaisesti. Myös jatkotutkimukselle jäi tilaa: aineistoon voisi syventyä vieläkin analyttisemmin ja yksityiskohtaisemmin niin diskurssien kuin retoriikan osa-alueilla. Sitä voisi hyödyntää myös keskustelututkimuksessa tai tarkastelemalla lähemmin esimerkiksi tiettyjen valtuutettujen argumentaatiota tai puhetapaa, tai vaikka sukupuolten tai ikäryhmien välisiä argumentaatioeroja. ”Valtuustopuhegenreä” (Jokinen 1999b: 190) olisi kiinnostavaa tutkia enemmänkin, sillä kyseessä on mielenkiintoinen kokonaisuus valmiiksi kirjoitettuja puheenvuoroja, spontaania kommentointia sekä erilaisia positioita ja reunaehtoja.

LÄHTEET

Fairclough, Norman 1992: *Discourse and social change*. Cambridge: Polity Press.

Fairclough, Norman 1997: *Miten media puhuu*. Tampere: Vastapaino.

Halliday, M.A.K. 1970: Language structure and language function. – John Lyon (toim.), *New Horizons in Linguistics* s. 140–165. Harmondsworth: Penguin Books.

Halliday, M.A.K. & Matthiessen, Christian 2004: *An Introduction to functional grammar*. London: Hodder Education.

Heikkinen, Vesa 2012: Diskurssi. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 94–99. Helsinki: Gaudeamus.

Huhtamäki, Laura 2014: ”Kun poliittinen viisaus kävelee kaiken yli”. *Diskurssianalyttinen tutkielma Helsingin Sanomien vanhusten hoivapalveluita koskevasta keskustelusta vanhuspalvelulakia valmisteltaessa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän Yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 2000: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Jokinen, Arja 1999a: Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen. *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 126–159. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja 1999b: Poliitikkojen puheet puntarissa: kaupunginvaltuutettujen asunnotto-
muuspuheiden retoriikka. – Arja Jokinen, Kirsi Juhila & Eero Suoninen. *Diskurssianalyysi liikkeessä* s. 189–225. Tampere: Vastapaino.

Käkelä, Hanna 2013: ”Se ei oo pojille niin luontasta”. *Kirjoittamisen opetuksen ja sukupuolen rakentuminen äidinkielen ja kirjallisuuden opettajien puheessa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kielten laitos.

Lemmetty, Sini 2012: ”MEITÄ ON HUIJATTU” Yliopistouudistuksen diskursiivinen rakentuminen Jyväskylän yliopistoyhteisössä 2009–2010. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän Yliopisto. Kielten laitos.

Luukka, Minna-Riitta 2003: Kelpaanko tällaisena? Tyttöyden rakentuminen Demi-lehden palstoilla. – Tuija Modinos & Annikka Suoninen (toim). *Merkillinen Media. Tekstit nuorten arjessa* s. 17–38. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Mattanen, Tiina 2013: *Diskurssianalyttinen tutkimus Ylen saamelaisuuksien verkkokommenteista*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. Suomen kieli.

Nieminen, Katriina 2010: *Kaupunginvaltuutettujen argumentointi*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän Yliopisto. Viestintätieteiden laitos.

Penttilä, Marianna, tulossa 2015: *Suhtautuminen Aamulehden Särkänniemi-aiheisissa lehtijutuissa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän Yliopisto. Kielten Laitos.

Pietikäinen, Sari & Mäntynen, Anne 2009: *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Osuuskunta Vastapaino.

Potter, Jonathan 1996: *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*. London: SAGE Publications Ltd.

Shore, Susanna 2012: Kieli, kielenkäyttö ja kielenkäytön lajit systeemis-funktionaalisessa teoriassa. – Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.), *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja* s. 131–157. Helsinki: Gaudeamus.

Tolppila, Salla 2007: *Puhetta lapsesta, vanhemmuudesta ja vallasta – lastensuojelulain kokonaisuuksien eduskuntakäsittely diskurssianalyttisessä tarkastelussa*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos.

Aineistolähteet

Tampereen kaupunki. Valtuuston kokousten videolähetykset.

<http://www.tampere.fi/hallintojatalous/paatoksenteke/kaupunginvaltuusto/videolahetykset.html> 1.2.2015